

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱԿՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒԽՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ՀԵՏՎԶՈՏԱԿԱՆ ԱՃԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ - ԿՐՏՍԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՋԱՆՁՆԱՅԻՆ
ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԵՎԱԿՈՐՈՒՄԸ ԴՊՐՈՑ-
ԸՆՏԱՆԻՔ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ

ԱՌԱՐԿԱ- ՄԱՅՐԵԼԻ
ՀԵՂԻՆԱԿ- Է. ՄԿՐՏՉՅԱՆ
ՄԱՐԶ- ԱՐԱՐԱՏ
ՈՒԽՈՒՑԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ-ՀՈՎՏԱՃԵԼԻ Վ. ՄԿՐՏՉՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՄԻՋՆ. ԴՊՐՈՑ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
Հիմնական մաս. ՄԻՋԱՆՉԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ԴՊՐՈՑ-ԸՆՏԱՆԻՔ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ	5
1.1 Միջանձնային հարաբերությունների առանձնահատկությունները կրտսեր դպրոցականի կյանքում	5
1.2 Դպրոց-ընտանիք համագործակցության նշանակությունը կրտսեր դպրոցականի միջանձնային հարաբերությունների կայացման մեջ	8
1.3 Իրականացված հետազոտության վերլուծություն և ներկայացում	12
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	15
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	16
ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ	17

Ներածություն

Թեմայի արդիականությունը Հասարակության կյանքում իրականացնող քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական փոփոխությունները, բարոյական հարաբերություններում և արժենորմատիվային որորտում առկա տեղաշարժերը հանրակրթությանն առաջարրում են նոր խնդիրներ՝ կապված աճող սերնդի կողմից ազգային և համամարդկային փորձի յուրացման անհրաժեշտության, քաղաքացիական որակների ձևավորման, միջմշակութային հաղորդակցման, տեղեկատվական և հեռահաղորդակցման տեխնոլոգիաների տիրապետման, արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման հետ:

Երկրի հասարակական-տնտեսական կյանքում տեղի ունեցող արդի փոփոխությունները կրտսեր դպրոցականների միջանձնային փոխարաբերությունների ձևավորման առջև դրեցին նոր խնդիրներ: Միջանձնային փոխարաբերությունների ձևավորման համակարգում նոր մոտեցումների որոնումը դառնում է անհրաժեշտություն:

Կրտսեր դպրոցականի սոցիալականացման, դաստիարակության, զարգացման ու կայացման գործում ամենաազդեցիկ դերը խաղում են երկու սոցիալական ինստիտուտներ՝ ընտանիքը և դպրոցը:

Մեր օրերում փոխվել են ոչ միայն ծնող-երեխա փոխարաբերությունների բնույթը, այլ նաև աշակերտ-ուսուցիչ, աշակերտ-աշակերտ, ուսուցիչ-ծնող փոխարաբերությունները:

Կրտսեր դպրոցական տարիքում ամենից հաճախ դիտվում են ուսուցչի, դասընկերների և ընտանիքի անդամների հետ ունեցած փոխարաբերությունների բնույթի հետ կապված բարդություններ: Կրտսեր դպրոցականի մոտ ձևավորվում են կոլեկտիվում աշխատանքու հմտություններ:

Երեխան, հայտնվելով նոր սոցիալական իրավիճակում, փորձում է ակտիվորեն հարմարվել դրան: Դպրոց ընդունվելու ու ուսումնական առաջին շրջանը փոփոխություններ են առաջացնում երեխայի ողջ կենսակերպում և գործունեության մեջ: Կրտսեր դպրոցականը մտնում է նոր հարաբերությունների մեջ և ստիպված է իրականացնել դպրոցականից սպասվող պահանջները, ինչը իր հերթին գերծանրաբեռնում է երեխային:

Հարմարման ընթացքում երեխայի մոտ կարող են ձևավորվել վարքային խնդիրներ, որոնք ազդանշում են մեծահասկաներին հարմարման դժվար ընթացքի մասին։ Հիմնականում դրանք ազրեսիվ և տագնապային դրսորումներն են։

Ուսուցիչների և ընտանիքի փոխներգործության բնույթը պայմանավորված է դպրոցի նկատմամբ ծնողների վերաբերմունքով, ինչպես նաև այն հանգամանքով, թե վերջիններս, ըստ իրենց իմացական կարողությունների, հայացքների ու դիրքորոշումների, որտեղ են իրենց տեսնում դաստիարակության և կրթության գործընթացում։

Այդ պատճառով ել ընտանիքի հետ աշխատանքն անհրաժեշտ է կառուցել տարբերակված, չպարտադրել փոխներգործության միատեսակ ձևեր, այլ կողմնորոշվել դեպի ծնողների պահանջմունքները, ընտանիքի և ընտանեկան դաստիարակության յուրահատկությունները, ծնողներին աստիճանաբար ներգրավել դպրոցի, դասարանի և իր երեխայի գործերում։

Թեմայի նպատակը դպրոց-ընտանիք համագործակցության ազդեցության բացահայտումը կրտսեր դպրոցականների միջանձնային հարաբերությունների կայացման վրա։

Թեմայի խնդիրներն են՝

- Ուսումնասիրել կրտսեր դպրոցականների միջանձնային հարաբերություններին առնչվող մասնագիտական գրականություն։
- Դիտարկել և ներկայացնել դպրոց-ընտանիք փոխհարաբերությունների դերը կրտսեր դպրոցականների միջանձնային հարաբերությունների ձևավորման գործընթացում։
- Մշակել դպրոց-ընտանիք համագործակցության պայմաններում կրտսեր դպրոցականների միջանձնային հարաբերությունների գարզացման մանկավարժական ուղին։

Հետազոտությունն անց է կացվել Երևանի Դ. Ալիշանի անվան թիվ 95 միջնակարգ դպրոցի 4 դասարանի աշակերտների, ծնողների և մանկավարժների հետ։ Հետազոտությանը մասնակցել են 30 աշակերտ, 30 ծնող և 6 մանկավարժ։

ՄԻԶԱՆՉԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ԴՊՐՈՑ- ԸՆՏԱԿՔ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏՔՍՈՒՄ

1.1 Միջանձնային հարաբերությունների առանձնահատկությունները կրտսեր դպրոցականի կյանքում

Կրտսեր դպրոցական տարիքը անձի կայացման կարևորագույն փուլերից մեկն է, այն ընդգրկում է 6-7-ից մինչ 10 տարեկան ընկած ժամանակահատվածը: Այս տարիքում տեղի է ունենում մի շարք նշանակալի փոփոխություններ՝ ինչպես ֆիզիոլոգիական, այնպես էլ սոցիալ-հոգեբանական առումներով: Հենց այս փուլում է, որ երեխայի մոտ ձևավորվում են այնպիսի անձնային որակներ, ինչպիսիք են ինքնուրունությունը և աշխատասիրությունը, ինչն առավելապես պայմանավորված է առաջատար գործունեության փոփոխության՝ խաղից ուսուցման անցման գործոնով:

Այս տարիքի երեխայի զարգացման հիմնական բնութագրերից է այն, որ թեև կտրուկ փոխվում է գործունեության հիմնական ձևը, դեռևս պահպանվում է խաղալու պահանջմունքը: Այդ իսկ պատճառով դպրոցական կյանքի սկզբնական շրջանում չափազանց կարևոր է ուսումնական գործնթացում խաղային կենսենտների առկայությունը, ինչը մեծացնում է երեխայի հետաքրքրությունը ուսման հանդեպ: Ուսուցիչը կարող է հմտորեն կազմակերպել երեխաների հանգիստը՝ ներառելով խաղեր և շարժողական վարժություններ, որոնց ընթացքում երեխան լիցքաթափվում է և կարողանում արդյունավետ շարունակել ուսումը [16, էջ 28]:

Ուսումնական գործունեությունը փոփոխում է երեխայի զգացմունքների բովանդակությունը, նրանք դառնում են ավելի գիտակցված և զսպված: Դրական զգացմունքերը այժմ առաջանում են որ միայն հաճելի խաղ խաղալուց և հաճույք ստանալուց, այլ որոշակի մտավոր գործունեություն կատարելուց, դժվարություններ հաղթահարելուց, մրցակցությունից: Երեխան ծանոթանում է կյանքի տարբեր սոցիալական դերերի, նրա մոտ զարգանում են բարոյական զգացմունքները: Տեղի է ունենում առկա բարոյական նորմերի, կանոնների ինտենսիվ ներքնայնացնում: Այս գործնթացում կարևորվում է մեծահասկակի դերը, որը կարող է ներկայացնել երեխային ընդունելի վարքածեր, նորմեր, կանոններ, զարգացնել բարոյական ինքնազիտակցությունը:

տարեկանում ի հայտ է զալիս զգացմունքների տարբերակում՝ վատն ու լավը փախարինվում են տարբեր զգացմունքների գիտակցմամբ և արտահայտմամբ:

Կրտսեր դպրոցական տարիքում հաճախ հանդիպում ենք մի շարք դժվարությունների: Այդ դժվաչություններից մեկը կապված է երեխայի համար դպրոցական անսովոր ռեժիմի հետ: Դժվարություններից է նաև, որը հաճախակի է հանդիպում առաջին դասարանցիների մոտ, ուսուցչի, դասընկերների և ընտանիքի անդամների հետ ունեցած փոխհարաբերությունների բնույթի հետ: Չնայած երեխաների նկատմամբ ունեցած բարի վերաբերմունքին ուսուցիչն, այնուհանդերձ, հանդես է զալիս որպես հեղինակավոր ու խիստ դաստիարակ: Սրա հետևանքով որոշ երեխաներ դառնում են խիստ, կաշկանդված, իսկ ուրիշները՝ չափից ավելի ազատ: [20,Էջ88-89]:

Դասարանում սովորողների փոխհարաբերությունները նորմալ են լինում այն դեպքում, եթե ուսուցիչը հավասարապես պահանջկու է բոլոր երեխաների նկատմամբ, եթե թույլերին խրախուսում է աշխատասիրության համար, իսկ ուժեղներին նկատողություն է անում ավելորդ ինքնավստահության համար: Այս ամենը հոգեբանական բարենպատ մթնոլորտ է ստեղծում դասարանի կողեկտիվի աշխատանքի համար: Ուսուցիչը խրախուսում է երեխաների ընդհանուր հետաքրքրությունների վրա հիմնաված բարեկամությունը, նրանց այն կապերը, որոնք առաջանում են նույն շենքում ապրելու, նույն նստարանին նտելու և այլ արտաքին հանգամանքների հիման վրա: [20,Էջ90-91]:

Դպրոց ընդունվելու հետ միասին փոխվում է նաև երեխայի վիճակը ընտանիքում: Նա ստանում է նոր իրավունքներ և պարտականություններ: Դիտումները ցույց են տվել, որ ընտանիքների մեծ մասում երեխայի իրավունքները հարգվում և լրիվ կերպով բավարարվում են: Հաճախ նկատվում են նաև այսպիսի պատկեր. զգալով մեծերի բարի վերաբերմունքն ու կարիքները անմիջապես բավարարելու պատրաստակամությունը որոշ երեխաներ սկսում են չարաշահել իրենց դիրքը ընտանիքին կյանքի անպիսի ոճ պարտադրել, որտեղ իրենք են դառնում բոլորի ուշադրության կենտրոնում: Ընտանիքում կրտսեր դպրոցականի նկատմամբ ուշադրություն հանդես բերելու հետ միաժամանակ նրան պետք է ցույց տալ, որ ընտանիքի մյուս անդամները ևս պակաս կարևոր հոգսեր ու հետաքրքրություններ

շունեն: Երեխան պետք է հաշվի նստի դրանց հետ և իր դպրոցական բախումները շափից ավելի կարևոր չհամարի ընտանեկան այլ գործերի հետ համեմատած:

Կրտսեր դպրոցականների փոխհարաբերությունների ամենաբնորոշ գծերից մեկն այն է, որ նրանց բարեկամությունը, որպես կանոն, հիմնվում է կյանքի արտաքին հանգամանքների և պատահական հետաքրքրությունների ընդհանրության վրա: Կրտսեր դպրոցականի գիտակցության զարգացման մակարդակը դեռևս այնպիսին չէ, որպեսզի նա հասակացի կարծիքի վրա հենվելով կարողանա ճիշտ գնահատել ինքն իրեն: Կասկածից դուրս է 9-10 տարեկան երեխաները մեծ հետաքրքրություն են հանդես բերում այն գնահատականների նկատմամբ, որ իրենց տալիս են համադաշտարանցիները ձարպկության, հնարամտության ու արագ ըմբռնողության, համարձակության համար: Նրանք սուր ու տիած ապրումներ են ունենում, երբ այդ գնահատականները չեն համընկնում իրենց ցանկությունների և ակնկալիքների հետ: Բայց այդպիսի ապրումները լինում են կարճատև և հեշտությամբ կարող են բռնացվել կամ վերացվել չափահասների և հատկապես ուսուցիչների կողմից տրվող նոր գնահատականների ազդեցության տակ: [17, էջ 122-123]:

Կրտսեր դպրոցի առաջին տարիներին ուսուցիչը երեխայի համար միակ և անկոտրում հեղինակությունն է: Աշակերտի շփումը հիմնականում ուղղված է նրան, համադաշտարանցիներին նա ընդունում է ուսուցիչ միջոցով, արժևորում է այն համադաշտարանցիներին, ում գնահատում է ուսուցիչը: Այդ պատճառով, ուսուցիչը որպես հեղինակություն կարող է ուղղորդել երեխայի հասարակական շփումները: Հետզհետեւ մեծանում է հասակակիցների հետ շփվելու պահանջը, որի բավարարման ընթացքում երեխան սկսում է հասկանալ առկա կանոնները, միջանձնային շփման նրբությունները [1, էջ 247]:

Այսպիսով, կարելի է նկատել, թե որքան են կարևորվում ուսուցիչ անձը և նրա շփման հմտությունները ուսումնական գործընթացում, քանի որ անհրաժեշտ անձնային որակների, մասնագիտական հմտությունների առկայության, ինչպես նաև արդյունավետ շփման, կառավարման ոճի շնորհիվ կարելի է խթանել երեխայի անձի զարգացումը, իսկ հակառակ դեպքում սահմանափակել այն:

1.2 Դպրոց-ընտանիք համագործակցության նշանակությունը կրտսեր դպրոցականի միջանձնային հարաբերությունների կայացման մեջ

Կրթության ոլորտում ընտանիք-դպրոց համագործակցությունը խիստ կարևոր և հրատապ ինտիմ է: Հաճախ մանկավարժները մեղադրում են ընտանիքին երեխայի դաստիարակության հարցում: Միևնույն ժամանակ ծնողները մեղադրում են մանկավարժին: Արդյունքում տուժում է երեխան:

Սուխոմլինսկին պնդում էր, որ <<երեխան իր հոր և մոր բարոյականության հայելին է>>: Ընտանիքից է կախված, թե ապագայում երեխան ինչպիսին կլինի և ինչ դիրք կզբաղեցնի հասարակության մեջ[21, էջ129]: Ընտանիքը, որտեղ ծնվում է երեխան շատ կարևոր է և մեծ ազդեցություն է ունենում երեխայի դերի, փոխհարաբերությունների, հույզերի, համոզմունքների ձևավորման գործընթացում: Ընտանիքում մարդկանց բնավորությունը և փոխհարաբերությունների տեսակները խորը ազդեցություն են ունենում կրտսեր դպրոցականի զարգացման գործում և նրանցից յուրաքանչյուրը կարող է յուրօրինակ ազդեցություն ունենալ այդ գործում:

Ա. Աղլերը որպես անհատի ձևավորման կարևորագույն գործոն առանձնացնում է ընտանիքի կառուցվածքը: Երեխայի տարբեր դիրքերն այդ կառուցվածքի մեջ և համապատասխան տիպի դաստիարակությունը շատ հաճախ մեծ ազդեցություն են ունենում ինդիքների առաջացման վրա: Օրինակ՝ գերինամքը հանգեցնում է կասկածամտության, մանկամտության և թերարժեքության բարդույթի զարգացման:

Կրտսեր դպրոցականի զարգացման հարցում կարևոր գործոն են հանդիսանում փոխհարաբերություններն ընտանիքում: Ընտանիքում երեխաներն ունենում են գրեթե միևնույն ապրումները, ինչ որ իրենց ծնողները: Օրինակ՝ ծնողների շափազանց խստությունը, որոշ արժեքներ և այլն: Չնայած դրան յուրաքանչյուր երեխա ունի իր ապրումների և հարաբերությունների յուրօրինակ հավաքածուն: Յուրաքանչյուր ընտանիքում երեխաներին սովորեցնում են ինչպես ապրել, ինչպես լինել կազմակերպված, ինչ եղանակով կառուցել հարաբերությունները հակառակ սեռի հետ, ինչպես ծախսել դրամը, ում հետ ընկերություն անել, ինչպես վերաբերվող անարդարությանը և այլն:

Սա մի ժամանակաշրջան է, երբ մարդն առավել զգայուն է գիտելիքի յուրացման նկատմամբ: Հետևաբար բարենպաստ կրթական միջավայրի ապահովումը կարևոր է, քանի որ այս շրջանի բացերը թե՛ գիտելիքի ձեռքբերման, թե՛ միջավայրին հարմարվելու մեխանիզմների մշակման տեսանկյունից հետազայում դժվարությամբ և թերի են լրացվում: Շատ կարևոր և մեծ դերակատարություն ունի ծնողի աջակցությունը և օգնությունն երեխային կրթական միջավայրում ինտեգրվելու համար [6, էջ 44]:

Ընտանիքը և դպրոցն այն երկու սոցիալական համակարգերն են, որոնց համագործակցությունից է կախված երեխայի դաստիարակության գործընթացի արդյունավետությունը: Ընտանեկան դաստիարակության շարունակականության ապահովումն էապես պայմանավորված է դպրոցի աշխատանքով: Դպրոցը չի կարող փոխարինել ընտանիքին, սակայն կարող է բարձրացնել նրա դերը դաստիարակության հարցում: Ցանկալի է, որ ընտանիքն ու դպրոցն աշխատեն նույն ուղղությամբ [10, էջ 56-57]:

Մանկավարժները և ծնողները ունեն ընդհանուր նպատակներ և առանց նրանց համագործակցության՝ երեխայի կյանքը լիարժեք չէ: Դպրոցը երեխային տալիս է գիտական գիտելիքներ և իրականության նկատմամբ դաստիարակում գիտակցական վերաբերմունք: Ընտանիքն էլ իր հերթին ապահովում է կյանքի պրակտիկ փորձը: Ուսուցիչները դժվարությամբ են փոփոխություն իրենց գործունեության ձևը՝ կապված այն բանի հետ, որ չեն տիրապետում սովորողների և ծնողների հետ երկխոսության և համագործակցության մեխանիզմներին: Այդ համագործակցության արդյունավետությունը ուսուցչից պահանջում է անձնային որոշակի որակներ դպրոցի և մանկավարժական առաջավոր փորձի վերաբերյալ գիտելիքներ, մանկավարժական վարպետություն և եթիկա, հաղորդակցման հմտություն, գործընկերների, սովորողների և ծնողների հետ համագործակցելու կարողություն:

Դպրոց-ընտանիք և ծնող-երեխա համագործակցության արդյունքների որակի ցուցիչներ կարելի է համարել.

- սովորողների կրթվածության որակը,
- ուսուցիչների և դպրոցի դեկադական մասնագիտական մտահասությունը,
- ծնողների հոգեբանամանկավարժական գիտելիքների մակարդակը:

Դասղեկների ժողով-զրույցների, ժողով-պրակտիկումների, սեմինարների ընթացքում կարելի է իմանալ մանկավարժների կարծիքը ծնողների հետ համագործակցության նշանակության մասին: Իմանալով ընտանիքի դաստիարակչական ներուժը՝ յուրաքանչյուր դասարանի դասղեկը պետք է օգնի ծնողներին հաղթահարելու իրենց երեխաների հասունացման դժվարությունները:

Հետազոտությունների արդյունքում առանձնացվել են մի շարք մանկավարժական գործոններ, որոնք նպաստում են ուսուցիչների, ծնողների և երեխաների համագործակցության արդյունավետության բարձրացմանը: Այդ գործոններն են՝

- ուսուցչի մարդասիրական կողմնորոշումը,
- ուսուցիչ-աշակերտ, ուսուցիչ-ծնող, ծնող-երեխա համակարգում փոխստահության մթնոլորտի ապահովումը, համատեղ գործունեության մեջ փոխըմբռնումը,
- ստեղծագործական-կրթական միջավայրի ստեղծումը,
- ուսուցիչների մասնագիտական մտահասությունը,
- մանկավարժական համագործակցության կառուցվածքի ճիշտ մոդելավորումը,
- փոխօգնության և փոխադարձ բարյացակամության մթնոլորտի ստեղծումը,
- ընդհանուր համաձայնության ձգտումը դաստիարակչական գործընթացի բոլոր փուլերում,
- դասղեկների մանկավարժական համագործակցության մեթոդների տիրապետումը:

Հանրակրթական դպրոցում կրթության բավանդակության բարդացման, սովորողների ուսումնական ծանրաբեռնվածության օր-օրի ավելացման արդի պայմաններում, ոչ միայն դպրոցը, այլև երեխաներն են զգում ծնողների մանկավարժական գրագիտության անհրաժեշտությունը: Ուստի անհրաժեշտ է բարելավել ընտանիքի կրթադաստիարակչական ներուժը՝ դպրոցի աշխատանքային պլանում ծնողների հոգեբանամանկավարժական աջակցության ծրագրի ներկայացման, ինչպես նաև, որոշակի մանկավարժական պայմանների և ընտանիքի հետ համագործակցության նոր ձևերի և մեթոդների միջոցով:

Ընտանիք-դպրոց համագործակցության բարելավումը նպատակ ունի՝

- Առավել արդյունավետ դարձնել ընտանիք-դպրոց փոխազդեցության համակարգը՝ բարձրացնելով փոխադարձ վստահությունը:
- Բարձրացնել աշակերտների ուսուցման արդյունքների համար ծնողների պատասխանատվությունը:
- Ծնողներին ավելի ակտիվորեն ներգրավել դպրոցի գործունեության մեջ:
- Նպաստել ծնողների և ուսուցիչների խմբային աշխատանքի արդյունավետությանը:

Ընտանիք-դպրոց համագործակցության բարելավման համար անհրաժեշտ է՝ դպրոցի և ծնողների համագործակցության բովանդակության մեջ ներառել երեք հիմնական ուղղություններ.

1. Ծնողների մանկավարժահոգեբանական տեղեկացվածության բարձրացում :
2. Ուսումնադաստիարակչական գործընթացներին ծնողների մասնակցության ընդլայնում:
3. Դպրոցի կառավարման գործընթացներում ծնողների մասնակցության մեծացում:

Այսայսով մանկավարժական գործընթացում ընտանիքի հետ ուսուցչի հաղորդակցման արդյունավետությունն անմիջականորեն պայմանավորված է նրա հաղորդակցման մշակույթի մակարդակով: Այսինքն՝ և՛ ծնողի, և՛ ուսուցչի համար եական նշանակություն ունի հաղորդակցման մշակույթի բարձր մակարդակը, որը դրսնորվում է մանկավարժական գործունեության և կրթական գործընթացի սուբյեկտների փոխհաղորդակցման մեջ:

Դպրոց-աշակերտ-ծնող միությունն ուղղված է դպրոցականի ներդաշնակ համակողմանի զարգացմանը, սովորելու ցանկությանը, իր ուժերի նկատմամբ հավատի ամրապնդմանը: Այս համագործակցությունը եռակողմ հսկայական ջանքերի արդյունք է:

Դպրոցն ու մանկավարժները պետք է օգնեն ծնողներին երեխայի դաստիարակության բարդ գործընթացում, սակայն չեն կարող մրցակցել ընտանիքի հետ: Հենց ընտանիքն է հանդիսանում երեխայի դաստիարակության և զարգացման ամենահզոր գործոնը որի հետ խիստ անհրաժեշտություն է համագործակցությունը:

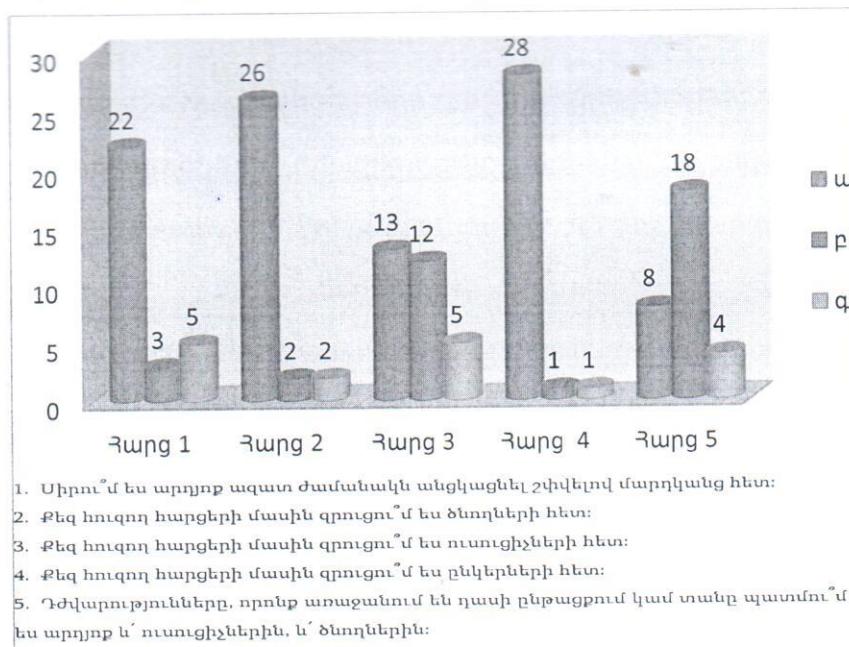
1.3 Իրականացված հետազոտության վերլուծություն և ներկայացում

Հետազոտության նպատակը. Ընտանիք-դպրոց համագործակցության կարևորումն ու կրտսեր դպրոցականների միջանձնային հարաբերությունների ձևավորումն այդ համագործակցության պայմաններում:

Հետազոտությունն անց է կացվել Երևանի Դ. Ալիշանի անվան թիվ 95 միջնակարգ դպրոցի 4 դասարանի աշակերտների հետ: Հետազոտությանը մասնակցել են 30 աշակերտ, 30 ծնող և 6 մանկավարժ օգտագործելով հարցաթերթիկներ:

Հետազոտության շրջանակներում ուսուցիչների և մանկավարժների համար նախատեսված հարցաթերթերի միջոցով փորձել ենք պարզել թե՝ ծնողների, թե՝ մանկավարժների վերաբերմունքը կրտսեր դպրոցականի նկատմամբ, ինչպես նաև այն հանգամանքը, թե որքանով են նրանք կարևորում դպրոց-ընտանիք կապը և որքանով են նպաստում կրտսեր դպրոցականների միջանձնային հարաբերությունների ձևավորմանն ու կարգավորմանը:

Հետազոտությունը իրականացվել է մշակված հարցաթերթիկների հիման վրա: Հետազոտության շրջանակներում առաջին քայլով հարցում կատարեցինք աշակերտների շրջանում (Դիագրամ 1):

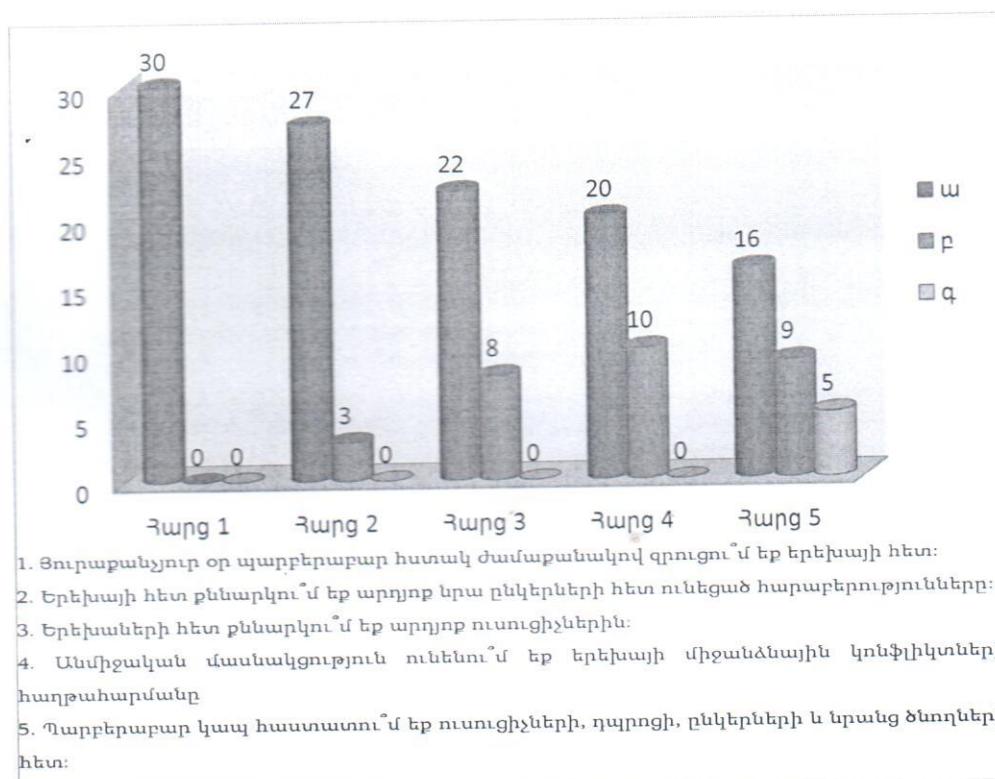

Հարցման արդյունքում ստացված տվյալների վերլուծությունից հանգեցինք այն եզրակացության, որ կրտսեր դպրոցականները սիրում են շփվել հիմնականում նախապատվություն տալով հասակակիցներին, շփման բավարար մակարդակ ունեն

նաև ծնողների և ուսուցիչների հետ: Երեխաները, որոնք ունեն միջանձնային հարաբերությունների ցածր մակարդակ ուսուցիչների և ծնողների հետ բացասական պատասխան են տվել նաև առաջին հարցին: Այս ամենից կարելի է ենթադրել, որ նրանք ինքնամփոփ են:

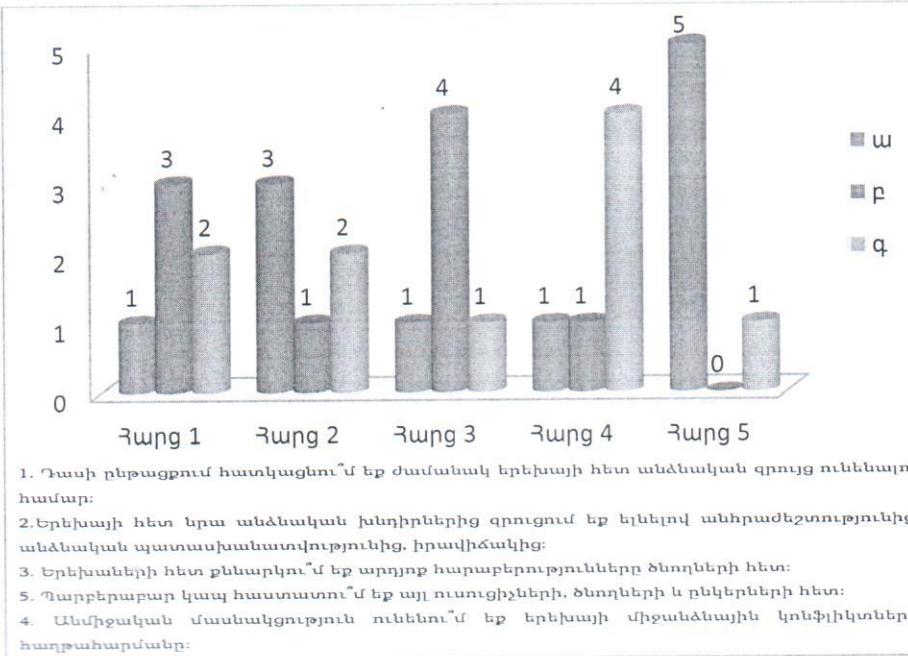
Հանգեցինք այն եզրակացության, որ դպրոցի և ընտանիքի համագործակցությունը բավարար չէ կրտսեր դպրոցականի միջանձնային հաղորդակցման բավարար հմտությունների ձևավորման համար:

Հետազոտության շրջանակներում երկրորդ քայլով հարցում կատարեցինք ծնողների շրջանում (Դիագրամ 2):

Ծնողները ամենօրյա ակտիվ հաղորդակցում ունեն երեխայի հետ, սակայն փորձում են իրենք լուծել ծագած խնդիրները՝ երեխային մղելով հաղորդակցման ետին պլան: Բավարար չէ կապը դպրոցի և այլ ծնողների հետ: Հաղորդակցումը կրում է ֆորմալ բնույթ:

Հետազոտության շրջանակներում երրորդ քայլով հարցում կատարեցինք ուսուցիչների շրջանում (Դիագրամ 3):

Ուսուցիչները ակտիվ հետադարձ կապ հաստատում են երեխաների հետ, սակայն խուսափում են միջանձնային հարաբերություններից կապված ծնողների անձի հետ, իսկ կապը կրում է հիմնականում աշխատանքային բնույթ:

Հետազոտության ընթացքում պարզ դարձավ, որ շատ հաճախ ծնողները հաճախակի են քննարկում ուսուցիչների հետ ունեցած միջանձնային փոխարարերությունները, իսկ ուսուցիչները առավել պասիվ են և փորձում են խուսափել երեխայի հետ ծնողների ունեցած հարաբերությունները քննարկելուց: Ուսուցիչները նաև խուսափում են ծնողների հետ միջանձնային հարաբերություններից, իսկ շփումը կրում է աշխատանքային բնույթ:

Ծնողների մեծ մասը անմիջական մասնակցություն են ունենում երեխայի միջանձնային հարաբերությունների ժամանակ առաջացած կոնֆիլիկտների հաղթահարմանը, ինչով ոչ թե օգնում են երեխային, այլ խոչընդոտում են նրա լիարժեք ինքնակայացմանը և ինքնադրսնորմանը:

Ի տարբերություն ծնողների, ուսուցիչները անմիջական մասնակցություն են ունենում միջանձնային հարաբերությունների ժամանակ առաջացած կոնֆիլիկտների հաղթահարմանը միայն այն դեպքում, եթե նկատում են, որ այդ շփումը բացասական ազդեցություն է ունենում երեխայի վարքային դրսորումների, արժեքային համակարգի ձևավորման վրա:

Եզրակացություն

Ժամանակակից պայամաններում տեղի ունեցող գիտատեխնիկական առաջընթացի, տեղեկատվության արագ տարածումի, քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական փոփոխությունների, բարոյական հարաբերություններում և արժեհամակարգի ոլորտում առկա տեղաշարժերի, ծնողների զբաղվածության աճի հետ մեկտեղ փոխվել են ուսուցիչ-երեխա, ծնող-երեխա, երեխա-ծնող-ուսուցիչ փոխհարաբերությունները։ Այդ հարաբերությունները ստացել են նոր բովանդակություն և դրսնորումներ, որոնք այսօր կարիք կա վերահիմաստավորելու։

Կրտսեր դպրոցականների միջանձնային հարաբերությունների ձևավորման առանձնահատկությունների ուսումնասիրման արդյունքում եկանք հետևյալ եզրակացությունների։

- Կրտսեր դպրոցականների միջանձնային հարաբերությունների ձևավորման գործընթացում ծնողները դրսնորում են դաստիարակության ավտորիտար ոճը՝ բացասաբար ազդելով երեխայի ինքնադրսնորման և ինքնակայացման վրա։
- Ուսուցիչը անմիջական մասնակցություն ունենալով կրտսեր դպրոցականների միջանձնային հարաբերությունների ձևավորմանը ուղղորդում է երեխայի հասարակական շփումները։
- Տարրական դպրոցում կրտսեր դպրոցականների միջանձնային առողջ հարաբերությունների ձևավորմանը կնպաստեն մեր առաջադրած մանկավարժական պայմանները։
- ❖ Կրտսեր դպրոցականի ինքնաճանաշողությունը համագործակցության հիմքում դնելը, միմյանց հարգելն ու ընդունելը
- ❖ Երեխայի ազատության և իրավունքների պաշտպանության ապահովում
- ❖ Կրթական մարդասիրական միջավայրի առկայություն
- ❖ Կրտսեր դպրոցականների միջանձնային հարաբերությունների կարգավորման գործում ուսուցչի և ծնողի համագործակցության առկայություն
- ❖ Ուսուցիչներին և ծնողներին մանկավարժահոգեբանական գիտելիքների տրամադրում՝ նրանց դաստիարակչական կոմպենսատության ապահովում
- ❖ Ծնողին ուսումնական գործընթացին մասնակից դարձնել

Գրականության ցանկ

1. Ամիրջանյան Յու. Ս. , Սահակյան Ա.Ա.,<<Մանկավարժություն>>, Երևան, Մանկավարժ, 2005, էջ 456
2. Արզումանյան Ս. Հոգեբանություն, Երևան, Զանգակ, 2003
3. Բալյան Ա.Ա., Սաղյան Շ.Ա., Մանկավարժական էթիկա, Երևան, 2001
4. Բեջանյան Ա.Տ. <<Ընտանիքի և դպրոցի գործընկերային փոխազդեցությունը որպես կարևոր պայման երեխայի ներդաշնակ զարգացման գործում>>, Մանկության հիմնախնդիրը ժամանակակից հայ ընտանիքում, 21-րդ դարի մարտահրավերները, կանխման և հաղթահարման ուղիները, գիտաժողովի նյութերի ժողովածու.-Եր.: Մանկավարժ, 2016, 209էջ
5. Գևորգյան Ս., <<Մանկավարժական հաղորդակցության առանձնահատկությունները>>, Մանկավարժություննա, Գիտամեթոդական վերլուծական ամսագիր, 2011, 64 էջ
6. Դալլարյան Ա.Հ. <<Դպրոց-ընտանիք համագործակցության ձևերը ժամանակակից դպրոցում>>, Մանկավարժության արդի խնդիրները. մարտահրավերներ և լուծումներ: Հանրապետական գիտաժողովի նյութերի ժողովածու.-Եր.: Մանկավարժ, 2015, 336էջ
7. Թոփուլյան Ա.Օ. <<Հումանիստական դաստիարակության հիմանախնդիրը մանկավարժության մեջ>> Երևան, Լինգվա, 2009, 297 էջ
8. Թոփուլյան Ա.Օ. <<Ընտանեկան և դպրոցական դաստիարակության ինտեգրումը արդիական պահանջ է>>, Մանկության հիմնախնդիրը ժամանակակից հայ ընտանիքում, 21-րդ դարի մարտահրավերները, կանխման և հաղթահարման ուղիները, գիտաժողովի նյութերի ժողովածու.-Եր.: Մանկավարժ, 2016, 209էջ
9. Խոջոյան Լ. <<Ընտանիք-դպրոց համագործակցություն>>, Նախաշավիդ 1, գիտամեթոդական հանդես, 2017, 64 էջ
10. Леонтьев. А.А. – Москва-Нальчик : Эль-Фа, 1996
11. Макаренко А.С., Соч., Т.7, 1952, с.311
12. Шибутани Т., Социальная психология; Ростов Н/Д. 1999, с. 539

Հավելվածներ

Հավելված 1

Հարցաթերթ աշակերտների համար

1. Սիրու՞մ ես արդյոք ազատ ժամանակն անցկացնել շփվելով մարդկանց հետ:

- ա. Այո
- բ. Ոչ
- գ. Չգիտեմ

2. Քեզ հուզող հարցերի մասին զրուցո՞ւմ ես ծնողների հետ:

- ա. Այո
- բ. Ոչ
- գ. Երբեմն

3. Քեզ հուզող հարցերի մասին զրուցո՞ւմ ես ուսուցիչների հետ:

- ա. Այո
- բ. Ոչ
- գ. Երբեմն

Քեզ հուզող հարցերի մասին զրուցո՞ւմ ես ընկերների հետ:

- ա. Այո
- բ. Ոչ
- գ. Երբեմն

5. Դժվարությունները, որոնք առաջանում են դասի ընթացքում կամ տանը պատմու՞մ ես արդյոք և՝ ուսուցիչներին, և՝ ծնողներին:

- ա. Այո
- բ. Ոչ
- գ. Չգիտեմ

Հավելված 2

Հարցաթերթ ծնողների համար

1. Յուրաքանչյուր օր պարբերաբար հստակ ժամաքանակով զրուցու՞մ եք Երեխայի հետ:
 - ա. Այո
 - բ. Ոչ
2. Երեխայի հետ քննարկու՞մ եք արդյոք նրա ընկերների հետ ունեցած հարաբերությունները:
 - ա. Այո
 - բ. Ոչ
3. Երեխաների հետ քննարկու՞մ եք արդյոք ուսուցիչներին:
 - ա. Այո
 - բ. Ոչ
4. Անմիջական մասնակցություն ունենու՞մ եք Երեխայի միջանձնային կոնֆիդենտների հաղթահարմանը:
 - ա. Այո
 - բ. Ոչ
5. Պարբերաբար կապ հաստատու՞մ եք ուսուցիչների, դպրոցի, ընկերների և նրանց ծնողների հետ:
 - ա. Այո
 - բ. Ոչ
 - գ. Երբեմն

Հավելված 3

Հարցաթերթ ուսուցիչների համար

1. Դասի ընթացքում հատկացնո՞ւմ եք ժամանակ երեխայի հետ անձնական գրույց ունենալու համար:

- ա. Այո
- բ. Ոչ
- գ. Երբեմն

2. Երեխայի հետ նրա անձնական խնդիրներից զրուցում եք ելնելով.

- ա. Անհրաժեշտությունից
- բ. Անձնական պատասխանատվությունից
- գ. Իրավիճակից

3. Երեխաների հետ քննարկո՞ւմ եք արդյոք հարաբերությունները ծնողների հետ:

- ա. Այո
- բ. Ոչ
- գ. Երբեմն

4. Անմիջական մասնակցություն ունենո՞ւմ եք երեխայի միջանձնային կոնֆիդենտների հաղթահարմանը:

- ա. Այո
- բ. Ոչ
- գ. Մասնակի

5. Պարբերաբար կապ հաստատո՞ւմ եք այլ ուսուցիչների, ծնողների և ընկերների հետ:

- ա. Այո
- բ. Ոչ
- գ. Մասնակի